

Ny 40 kV ledning mellan station Museröd och Vräländ i Orust kommun, Västra Götalands län

SAMRÅDSREDOGÖRELSE

Underlag inför Länsstyrelsens beslut om Betydande miljöpåverkan

Mars 2023

Projektorganisation

Ellevio AB
115 77 Stockholm

Telefonväxel: 08-606 00 00
Org.nr: 556037-7326

Projektledare: Johanna Granqvist
Tillståndsfrågor: Sofia Miliander

MKB

Sweco Sverige AB
Gjörwellsgatan 22
www.sweco.se

Uppdragsledare: Johanna Fransila
MKB-handläggare: Sara Mattsson

2023-07-24

2023-103536-0001

Innehållsförteckning

1	Inledning	4
2	Samrådets genomförande	4
2.1	Tidig myndighetsdialog	6
3	Yttranden och bemötanden	6
3.1	Länsstyrelsen i Västra Götaland	6
3.2	Orust Kommun	8
3.3	Övriga myndigheter och statliga verk	9
3.4	Organisationer	10
3.5	Företag och organisationer	11
3.6	Berörda markägare (MÄ)	11
3.7	Samlat bemötande av återkommande frågor och synpunkter	20

1 Inledning

Syftet med föreliggande samrådsredogörelse är att sammanfatta samtliga yttranden från myndigheter, organisationer, företag, fastighetsägare och övriga berörda som inkommit under genomfört samråd. Ellevio bemöter de inkomna synpunkterna i denna samrådsredogörelse. Samrådsredogörelsen utgör underlag till Länsstyrelsens beslut om projektet kan antas medföra betydande miljöpåverkan eller ej.

2 Samrådets genomförande

Ellevio inledde samrådsförfarandet med en myndighetsdialog där Länsstyrelsen och kommunen presenterades tänkta förslag för att ha möjlighet att inkomma med tidiga synpunkter innan det officiella samrådet genomfördes. Hur denna tidiga myndighetsdialog gick till beskrivs i avsnitt 2.1.

Ellevio har sedan genomfört ett undersökningssamråd som även uppfyller kraven för ett avgränsningssamråd enligt 6 kap. miljöbalken (1998:808) för en ny planerad 40 kV ledning mellan station Museröd och Vräländ i Orust kommun, Västra Götalands län.

Ellevio höll ett Öppet hus på Stala församlingshem på Orust den 30 januari 2023 där allmänheten delgavs möjlighet att prata direkt med någon ur projektgruppen och ställa frågor. Inbjudan till samråd och information om samrådsmötet annonserades ut i lokaltidningen Västnytt. Cirka 30 personer dök upp och två yttranden lämnades in på plats.

Samrådsbrev med inbjudan till samråd och Öppet hus skickades brevlades till markägare och rättighetsinnehavare den 13 januari 2023. Myndigheter, organisationer och företag inbjöds till samråd via epost samma dag. Sista svarsdag var 4 mars 2023.

I samrådsbrevet ombads inbjudna markägare att informera eventuella arrendatorer eller andra nyttjanderättshavare knutna till fastigheterna om aktuellt samråd. I samrådsbrevet beskrevs att det fanns möjlighet att ladda ned eller beställa samrådsunderlaget. Samrådsunderlaget har funnits tillgängligt på webbsidan www.ellevio.se/samrad under samrådstiden.

Ellevio bedömer efter samrådet att de planerade åtgärderna inte bör medföra en betydande miljöpåverkan enligt Miljöbedömningsförordningen (2017:966).

Nedan återfinns en förteckning över särskilt berörda parter med vilka samråd hållits. De synpunkter som framkommit i samrådet, tillsammans med Ellevios avvägningar, ligger sedan till grund för val av förordat alternativ samt för den miljökonsekvensbeskrivning (MKB) som ingår i ansökningshandlingarna för nätkoncession för linje.

Tabell 1. Samrådsparter i genomfört samråd.

Myndigheter	Inkom med svar
Länsstyrelsen i Västra Götalands län	2023-03-03
Orust kommun	2023-02-28
SGU, Sveriges geologiska undersökning	2023-01-26
Luftfartsverket (LFV)	2023-01-27
Försvarsmakten	2023-02-28
Bohusläns museum	2023-02-10
Skogsstyrelsen	2023-03-01
Bohusläns Museum	2023-02-10
Trafikverket	-
Organisationer	
Naturskyddsföreningen i Orust	2023-01-27
Bohusläns ornitologiska förening	2023-03-13
Lantbrukarnas riksförbund	-
Företagarna Orust	-
Orust Hembygdsförbund	-
Friluftsförbundet Orust	-
Företag	
Trollhättan-Vänersborgs flygplats (Fyrstads Flygplats AB)	2023-01-18
Eon	2023-02-03
MittOrust fiber	2023-02-13
IP only	-
SLL Energi & Infrastruktur	-
Skanova	-
Övriga	

Berörda markägare	20 yttranden inkom (MÄ1-MÄ20)
-------------------	-------------------------------

2.1 Tidig myndighetsdialog

Tidig myndighetsdialog har genomförts med Länsstyrelsen i Västra Götaland samt Orust kommun genom möten med representanter under 2022, innan samrådsunderlaget togs fram. Dialogen har hållits i den tidiga utredningsfasen inför det formella samrådet, för att fånga upp kunskapsunderlag om eventuella intressen, pågående kommunala planer etc. samt tidiga synpunkter på studerade sträckningsalternativ. De synpunkter som inkom under myndighetsdialogen har beaktats i det fortsatta utredningsarbetet fram till aktuellt samrådsunderlag. Ett utav de tre luftledningsalternativen (Alternativ A) avfärdades utifrån vad som framkom i denna myndighetsdialog, se nedan redogörelse utav genomförd myndighetsdialog.

Under dialogen framförde både kommun och länsstyrelse att de ser problem med Alternativ A. Kommunen framförde att utpekade orörda områden i översiktsplanen bör undvikas, då Orust domineras av spridd bebyggelse vilket innebär att dessa områden är få och kommunen värnar om dessa områden. Länsstyrelsen redogjorde att Alternativ A kan ha en betydande landskapsbildspåverkan om ledningarna syns på topparna på backkrönen. Länsstyrelsen påpekade att det på Orust kan finnas mycket fornlämningar, främst okända lämningar av äldre stenålder i backarna (backkrön). Kommunen informerade om att området kring Alternativ A bedöms särskilt innehållsrikt på kulturlämningar.

3 Yttranden och bemötanden

3.1 Länsstyrelsen i Västra Götaland

3.1.1 Tidig myndighetsdialog (möte)

Under den tidiga myndighetsdialogen framfördes synpunkter om att det utredda och numera avfärdade alternativet ”Alternativ A” skulle påverka mer orörd mark samt att det kan finnas mycket kulturlämningar uppe på bergsklackarna och därför är ett sämre alternativ jämfört med övriga sträckningsalternativ och därför inte lämpligt. Länsstyrelsen framförde att sträckning i luftledningsutförande innebär mindre påverkan på kulturmiljö jämfört med markförläggning. Länsstyrelsen förordade en arkeologisk inventering steg 1 för alternativ C och D (vilket inte nämns i yttrandet som beskrivs i 3.1.2). Länsstyrelsen uppmanade även Ellevio att stämma av med Vattenfall om ett projekt som de har haft på Orust. I övrigt finns de i den tidiga myndighetsdialogen framförda synpunkter representerade i det skriftliga yttrandet under stycket 3.1.2.

3.1.2 Yttrande

Länsstyrelsen i västra Götalands län delar Ellevios bedömning gällande att förorda alternativ C. Alternativ C är parallell med en befintlig ledning och tar därför mindre areal i anspråk, särskilt skogsbruksmark.

Påverkan på åkermark

Ur jordbrukssynpunkt så kommer en parallell ledning intill befintlig ledning medföra betydande brukningshinder i åkermarken. Den befintliga ledningen är väl anpassad med stolparna placerade i skifteskanten och följer dike. Medan en ny och parallell ledning innebär att ledningsstolparna kommer att placeras 6 meter ut i skifte och därmed försvåra brukande av åkermarken med maskiner väsentligt.

Ett alternativ för att minska intrånget i åkermarken i södra delen av ledningssträckan, är att placera stolparna på västra sidan om befintlig ledning intill landsvägen. Om det är en möjlig placering medför det att intrånget i brukningsvärd jordbruksmark minimeras. Likadant kan ledningen i jordbruksmarken i den norra delen av sträckningen, placeras på västra sidan om befintlig ledning och följa dikeskanten i dalgången för att undvika att stolparna blir brukningshinder i jordbruksmarken.

Ellevios bemötande

Möjligheten att placera stolparna på västra sidan om befintlig ledning i södra delen har utretts vidare och slutsatsen är dessvärre att det inte finns tillräckligt med utrymme att uppföra ledningen på västra sidan vid åkermarkerna vid Vräländ. Befintliga vinkelstolpar gör det väldigt trångt för ny ledning att sträcka sig väster om den befintliga ledningen samtidigt som Trafikverkets krav på avstånd mellan stolpe och väg 160 upprätthålls. Att korsa befintlig ledning TL3 mer än nödvändigt försvårar för byggnation och underhåll samt att Ellevio måste ta hänsyn till att varje korsning utgör riskfaktor för avbrott.

Kulturmiljö

Inom befintlig ledningsgata finns inga kända nära anslutande forn- eller kulturlämningar i Kulturmiljöregistret. Länsstyrelsen bedömer sannolikheten som liten att okända fornlämningar skulle finnas inom det minimala område som behöver tas i anspråk för byggnation av detta alternativ. En samlad byggnation med befintlig anläggning skulle dessutom vara positiv för landskapsbildningen. Ur ett kulturmiljöperspektiv anser Länsstyrelsen att ledningsalternativ C är att föredra och har därutöver inga krav på utredningar. Ledningsalternativ D skulle medföra att en längre delsträcka byggs i helt ny sträckning. För ny mark som då tas i anspråk behövs ett bättre planeringsunderlag, som inskaffas genom en arkeologisk utredning.

Ingrepp i fornlämningars närområden kräver Länsstyrelsens tillstånd enligt lagen om kulturminnen med mera. Eventuella nyupptäckta fornlämningar ska anmälas till Länsstyrelsens kulturmiljöenhet.

Ellevios bemötande

Ellevio tackar för tydliga konstateranden.

Vattenmiljö

Förordad ledningsdragning kommer förläggas i anslutning till markavvattningsföretag (Utegård med flera DF 1919 och Tyfta med flera TF 1938), det är viktigt att ledningsdragningen inte

kommer hindra markavvattningsföretagens möjligheter att utföra rensningar i de vattendrag och diken som omfattas av markavvattningsföretagen.

Henån och Varekilsån omfattas av miljö kvalitetsnormer. Vid passage av dessa samt eventuella biflöden ska försiktighet vidtas för att inte grumla eller orsaka läckage av diverse vätskor som används av arbetsmaskiner, vilka kan försämra eller äventyra miljö kvalitetsnormer. Om stolpar kommer sättas i anslutning till åarna ska sökande tillse att schaktområdet inte kan förorsaka grumling eller orsaka störning på vandrande laxfiskar, därtill bör arbetet ske under lämplig årstid med hänsyn till fisk.

Vegetation i anslutning till vattendragen bör sparas i möjligaste mån. Döda träd kan utgöra boplatser för framför allt hackspettar. Länsstyrelsen rekommenderar därför att lämna kvar dessa träd om det är möjligt samt att beskära träd i stället för att avverka om det är lövträd.

För att minimera störning på fåglar ska eventuella avverkningar inte göras under häckningstid (1 april – 31 juli).

Ellevios bemötande

Ellevio noterar länsstyrelsens synpunkter gällande markavvattningsföretag och kommer att beakta Länsstyrelsens synpunkter.

Ellevio noterar länsstyrelsens synpunkter gällande Henån och Varekilsån. Ellevio beaktar synpunkterna genom att de utav länsstyrelsens föreslagna hänsynsåtgärder som är relevanta kommer arbetas in i kommande miljökonsekvensbeskrivning och fortsatt beaktas under detaljprojekteringen där det är möjligt.

Ellevio strävar efter att lämna låg vegetation i anslutning till vattendrag så länge det inte innebär någon elsäkerhetsrisk. Stående döda träd kan endast lämnas kvar i utkanten av ledningsgatan för att ej utgöra något hinder för byggnation eller elsäkerhetsrisk, och då eventuellt beskåras för att inte innebära någon risk för ledningen. Döda träd kan dock lämnas som död ved till nytta för insekter.

Länsstyrelsens synpunkter gällande avverkningsperiod överensstämmer med det som Ellevio föreslagit i samrådsunderlaget.

3.2 Orust Kommun

3.2.1 Tidig myndighetsdialog

Under den tidiga myndighetsdialogen framfördes synpunkter om att det utredda och nu avfärdade alternativet ”Alternativ A” berör ett område utpekade som ”Opåverkat område” i Orust kommuns översiktsplan och kommunens inställning är att dessa områden förblir opåverkade. Alternativ A berör även ett fornlämningsrikt område samt så bedömdes landskapsbilden påverkas med anledning av topografin. Kommunen ansåg att Alternativ A inte var ett lämpligt alternativ. Utöver synpunkterna gällande Alternativ A finns de synpunkter som framfördes i den tidiga myndighetsdialogen representerade i det skriftliga yttrandet under stycke 3.2.2.

3.2.2 Yttrande

Orust kommun sammanfattar sitt yttrande med att de ställer sig bakom det förordade ledningsalternativet C. Kommunen skriver vidare att ledningen vid detaljprojekteringen bör utformas på ett sådant sätt att planerade vattenvårdsåtgärder i området inte försvåras. Inför

detaljprojekteringen önskas en dialog kring placering av nya stolpar samt information om planerade arbetsperioder för utförandet.

Kommunal mark och arrende

Kommunen i egenskap av markägare berörs vid alternativ C av ledningsträckning över jordbruksmark. För att inte onödigtvis försvåra brukandet av åkermarken önskar kommunen att placering av ledningsstolpar om möjligt samordnas med befintlig parallell luftledning och företrädesvis placeras i åkerkanter. Kommunen lämnar information gällande nuvarande arrendator.

Ellevios bemötande

Ellevio noterar kommunens synpunkter. Inför detaljprojektering kommer Ellevio inleda dialog med de markägare som önskar kontakt gällande utformning med målet att minimera intrång och konsekvenser på berörd mark.

Vattenvårdande åtgärder i området

Kommunen påpekar att ledningsgatan ser ut att dras mycket nära den befintliga ledningen, som till viss del står på svämplanen till Varekilsån. Kommunen har ett pågående projekt för att restaurera bottennivåer i ån, med troligt genomförande sommaren 2023. Det finns även ett behov av ytterligare naturvårdsåtgärder i ån. De tänkta åtgärderna påverkar inte befintliga ledningsanordningar, men det finns risk för intressekonflikt beroende på var de nya stolparna ska sättas upp. Om ledningsgatan dras över torvmarker eller andra svackor där det i framtiden kan vara aktuellt att skapa/återskapa våtmarker, bör inte stolparna sättas på ett sätt som hindrar sådana miljöprojekt. Det är tyvärr vanligt att både luftledningar, markledningar och vägar läggs på sätt som försvårar möjligheterna att nå vattenrelaterade miljömål. Kommunen önskar en dialog kring placering av nya stolpar samt information om tänkt arbetsperiod.

Ån kommer med tiden naturligt att förflytta sig i sidled över svämplanet, oavsett om vattenvårdsåtgärder utförs eller ej. Det finns därför på lång sikt en risk för påverkan på både befintliga och nya stolpar som sätts på svämplanet. Vi saknar kunskap om stolparna kan ta skada av detta eller om de är utformade för att klara en sådan påverkan.

Ellevios bemötande

Ellevio önskar att kommunen tar kontakt med Ellevio inför planerade åtgärder i Varekilsån, då det innebär arbete nära intill vår kraftledning. Ellevio önskar även mer information om planerade förändringar i område inför kommande detaljprojektering.

Svämplanet brukar avgränsas som gränsen för 100-årsflöden. Stolpar kan stå inom områden som tidvis översvämmas. De är impregnerade för att öka träets motståndskraft mot bland annat fukt. Stolparna projekteras dessutom utifrån förväntade förutsättningar på platsen. Vid behov kan grundläggningen av ett stolpben förstärkas genom att använda så kallad brunnsring under marken, vilken fylls med makadam runt stolpbenet.

3.3 Övriga myndigheter och statliga verk

3.3.1 Luftfartsverket

Luftfartsverket (LFV) skriver att de i egenskap av sakägare för CNS-utrustning inte har något att erinra mot kraftledningen.

3.3.2 Sveriges geologiska undersökning

Sveriges geologiska undersökning (SGU) skriver att de hänvisar till SGU:s allmänna riktlinjer avseende infrastrukturemisioner vilka redovisas i deras yttrande.

Ellevios bemötande

Ellevio noterar SGU:s yttrande och arbetar in det som är relevant i dessa hänvisade allmänna riktlinjer och kommer redovisas i kommande MKB.

3.3.3 Försvarsmakten

Försvarsmakten skriver att de har inget att erinra i rubricerat ärende.

3.3.4 Bohusläns museum

Bohusläns museum sammanfattar sitt yttrande med att de gärna ser att ledningen grävs ner för att minimalt påverka landskapsbilden. Om luftledning är alternativet, så får alternativ C ses som det bästa alternativet, då den minst kommer att påverka obruten mark. Däremot uppstår en landskapsbildspåverkan på kulturmiljön Vräländ-Hoga. Markingrepp i fornlämningarna samt inom fornlämningsområden bör i först hand undvikas. Museet anser att Ellevio bör samråda med Länsstyrelsen inför fortsatt arbete om fortsatta arkeologiska insatser kan komma att bli aktuella. Det är Länsstyrelsen som beslutar om fornlämningar och fornlämningsområden berörs och fattar beslut enligt Kulturmiljölagen. Länsstyrelsen fattar även beslut angående fornlämningsområdets storlek. Tillstånd från Länsstyrelsen krävs för ingrepp i fornlämning samt fornlämningsområde.

Ellevios bemötande

Ellevio noterar Bohusläns museums synpunkter. Ellevio har samrått med länsstyrelsen för att avgöra om en arkeologisk utredning steg 1 är aktuell för förordad sträckning. Länsstyrelsen har i sitt yttrande bedömt att en arkeologisk utredning inte är aktuellt för förordat alternativ, Alternativ C. Gällande Bohusläns Museums synpunkter om markförläggning hänvisar Ellevio till avsnittet 2.1 *teknisk utformning* i aktuellt samrådsunderlag som förklarar varför markförläggning inte är ett aktuellt alternativ för ny planerad 40 kV ledning mellan Museröd-Vräländ. I övrigt så skulle markförläggning potentiellt ha en större fysisk påverkan på kulturlämningar jämfört med luftledning där stolpar har större frihet i att anpassas och undvika eventuella fornlämningar inklusive dess skyddsavstånd. Ellevio bedömer att markförläggning inte är fördelaktigt ur ett kulturmiljöperspektiv.

Kulturmiljön ”Vräländ-Hoga” har beskrivits i samrådsunderlag men kommer att beskrivas tydligare i kommande MKB.

3.3.5 Skogsstyrelsen

Skogsstyrelsen skriver att de inte har några synpunkter på presenterat underlag och inte heller någon ytterligare information att tillföra.

3.4 Organisationer

3.4.1 Naturskyddsföreningen

Naturskyddsföreningen skriver att det förordade alternativet C är det bästa av de som presenteras. Naturskyddsföreningen har inga andra synpunkter, men vill påminna om att Henån

är havsöringsförande och att detta beaktas vid de ställen där man behöver korsa ån under arbetets gång.

Ellevios bemötande

Ellevio noterar Naturskyddsföreningens synpunkter. Ellevio är medveten om att Henån är havsöringsförande och lämpliga hänsynsåtgärder kommer att beaktas och beskrivas i kommande miljökonsekvensbeskrivning för att minimera påverkan så långt som möjligt.

3.4.2 MittOrust Fiber

MittOrust Fiber skriver att de olika sträckningsalternativen spelar mindre roll för organisationen. Generellt kan väl det förordade alternativet C anses bättre. Andra alternativ kan kräva mer arbete och risk att påverka befintlig fiber. Oavsett sträckningsalternativ så krävs vid markarbeten ärende i Ledningskollen där MittOrust fibernät finns inlagt.

Ellevios bemötande

Ellevio tackar för yttrandet. Ellevio har inhämtat underlag genom Ledningskollen och tagit hänsyn till befintliga markkablar vid planering av sträckningen. Påverkan på befintliga anläggningar och kablar undviks i möjligaste mån. Under detaljprojekteringen, som sker efter inlämnad koncessionsansökan, kommer fortsatt kontakt hållas med berörda ledningsägare.

3.5 Företag och organisationer

3.5.1 Trollhättan- Vänersborgs flygplats

Trollhättan- Vänersborgs flygplats skriver att de har inga synpunkter.

3.5.2 Eon

Eon skriver att de tagit del av inkomna handlingar och har inga synpunkter över ansökan om ny nätkoncession för linje.

3.5.3 Bohusläns ornitologiska förening

Bohusläns ornitologiska förening skriver att ledningen om möjligt skall grävas ned så att kollisioner med fåglar undviks.

Ellevios bemötande

Ellevio hänvisar till avsnittet *2.1 teknisk utformning* i aktuellt samrådsunderlag som förklarar varför markförläggning inte är ett aktuellt alternativ för ny planerad 40 kV ledning mellan Museröd-Vräland.

3.6 Berörda markägare (MÄ)

3.6.1 MÄ1

MÄ1 skriver att Alternativ D går genom deras mark. De motsätter sig starkt att en ny luftledning dras över deras mark. Sträckningen går över deras mest produktiva skogsmark vilket skulle påverka deras ekonomi väldigt negativt. De har vårdat skogen i tre generationer och den är gårdens primära inkomst. Deras svar är ett tydligt NEJ till alternativ D.

Ellevios bemötande

Ellevio förordar alternativ C och avser att gå vidare med alternativ C.

3.6.2 MÄ2

MÄ2 skriver att hen vill bli kontaktad för att titta på träd på sin mark inför avverkning.

Ellevios bemötande

Ellevio noterar detta önskemål. Under detaljprojektering och inför avverkning kommer alla träd att märkas ut och värderas. Vid särskilda önskemål tar Ellevio kontakt med markägare för att gå igenom detta tillsammans.

3.6.3 MÄ3

MÄ3 skriver att de önskar att sträckningen av den nya ledningen byggs på västra sidan om befintlig ledning (närmast väg 160) på grund av att det är mindre värdefull mark på den sidan. Deras skifte är nyligen täckdikat och det skulle innebära väsentlig försämring av bruksförhållandena med stolpar på åkermarken.

Ellevios bemötande

En placering av nya stolpar väster om de befintliga har utretts vidare och slutsatsen är dessvärre att det inte finns tillräckligt med utrymme att uppföra ledningen på västra sidan vid åkermarkerna vid Vräländ. Befintliga vinkelstolpar gör det väldigt trångt för ny ledning att sträcka sig väster om den befintliga ledningen samtidigt som Trafikverkets krav på avstånd mellan stolpe och väg 160 upprätthålls. Att korsa befintlig ledning TL3 mer än nödvändigt försvårar för byggnation och underhåll samt att Ellevio måste ta hänsyn till att varje korsning utgör riskfaktor för avbrott.

För intrång på fastigheter utgår ersättning både för upplåtelse av mark och bruks hinder till markägaren. Skador av tillfälligt slag återställs. Eventuella kvarstående skador ersätts.

3.6.4 MÄ4

MÄ4 skriver att de inte vill ha ytterligare markintrång i form av utökad ledningsgata och ledningsstolpar på fastigheterna. De bedriver jordbruksverksamhet i form av fårskötsel på markerna. Det har investerats stora summor från 2005 fram till nu i deras verksamhet. Som de ser det kommer deras verksamhet kraftigt att begränsas av det som framgår av Ellevios projektering.

De har följande synpunkter om arbetet ändå kommer att genomföras på fastigheterna:

- Djur kommer att behöva flyttas till andra betesmarker under tid som arbetet pågår på deras ordinarie marker.
- Störningar av tackor och lamm innebär sämre tillväxt och risk att lamm stöts bort.
- Vallskörden påverkas negativt. Risk att hjul- och grävspår minskar/gör det omöjligt att ta vall vid optimal tid.
- Täckdikning och tillfartsvägar kompakteras/körs sönder av tunga maskiner.
- Stängsel påverkas när man måste ta ner för att passera. Detta innebär att stängselentreprenör kommer att behöva bygga nytt/om efter varje genomfart.
- Marker och träd med höga skyddsvärden kommer att påverkas negativt.
- Det finns, förutom det träd som markerats på kartan ytterligare ekdungar som kommer att påverkas.

- Både jordbruks- och skogsmark som tillhör fastigheten kommer att behöva tas ur bruk pga. utvidgad och ny ledningsgata på delar av fastigheten.

Ledningsgatan är mark som försvinner från fastigheten i "evig tid" och kommer att påverka fastighetens marknadspris. När det gäller skogsmark måste framtida produktionsbortfall och förtida avverkning kompenseras.

Det är viktigt för MÄ4 att framtida kontakter sker med en motpart. Inte flera! En motpart i form av projektledare med mandat skall fungera som kontaktperson. Inget bollande mellan tjänstemän.

Ellevios bemötande

Ellevio noterar fastighetsägarens synpunkter. Se avsnitt 3.7 för gemensamt bemötande av synpunkter på markintrång och kompensation för Alternativ C samt gällande fortsatt dialog om projektet.

Ellevio noterar att MÄ4 önskar ha en kontaktperson och ska uppfylla önskemålet så långt det går.

3.6.5 MÄ5

MÄ5 skriver att de förordar alternativ C. "Alternativ C" är på alla sätt en bättre och för alla involverade mer ekonomisk lösning eftersom där redan finns en tidigare ledningsgata där den idag befintliga ledningen är byggd.

MÄ5 bestriker Alternativ D. De ser att om alternativ D genomförs, så innebär det en större påverkan på naturen samtidigt som flera fastighetsägare påverkas negativt.

- En stor mängd skog skulle behöva avverkas vid röjning för ny ledningsgata.
- Miljömässigt skulle naturlivet i området riskeras att allvarligt skadas/förändras.
- "Alternativ D" är således en dålig lösning som MÄ5 inte vill godkänna.

Ellevios bemötande

Ellevio förordar alternativ C och avser att gå vidare med alternativ C.

3.6.6 MÄ6

MÄ6 skriver att de förordar alternativ C.

3.6.7 MÄ7

MÄ7 skriver att de absolut motsätter sig alternativ D och förordar alternativ C. MÄ7 önskar att ledningen går på den sidan som är närmast väg 160 (dvs. väster om befintlig ledning) då MÄ precis gjort ny skogsplantering på fastigheten.

Ellevios bemötande

Ellevio förordar alternativ C och avser att gå vidare med alternativ C.

Föreslagen sträckning och sida om befintlig ledning har tagits fram under en förprojektering. I samrådet har en placering på östra sidan presenterats inom fastigheten. Slutgiltig sida om befintlig ledning kommer bestämmas i detaljprojekteringen som sker efter att koncessionsansökan lämnats in. Att korsa befintlig ledning TL3 mer än nödvändigt försvårar för

byggnation och underhåll samt att Ellevio måste ta hänsyn till att varje korsning utgör riskfaktor för avbrott.

Se avsnitt 3.7 för gemensamt bemötande av synpunkter gällande markintrång och kompensation för Alternativ C.

3.6.8 MÄ8

MÄ8 skriver att de förordar sträckning enligt Alternativ C.

Då deras öppna åkermarker utmed befintlig ledningsgata (sträckning C) redan är små och lutande är det mycket olyckligt för brukningsmöjligheterna med ytterligare en parallell stolpsättning på ca 6 m avstånd. För att undvika denna olägenhet är en markförlagd ledning under eller i nära anslutning till befintlig luftledning ett acceptabelt alternativ. Ett annat acceptabelt alternativ kan vara nya stolpar anpassade för dubbelledningar som ersätter dagens befintliga stolpar vilka sannolikt ändå inom överskådlig tid behöver ersättas av underhållsskäl.

Oavsett lösning (markförläggning eller stolpar) måste de som markägare och brukare bli delaktiga i den kommande sträckningsprojekteringen för att gemensamt hitta bästa alternativet med minsta möjliga störningar för framtida brukande av deras åkermarker.

Det alternativ som i samrådsunderlaget markeras sträckning D, ny ledningsgata till stora delar genom skogsmark öster om den befintliga är absolut inte önskvärt. Dels försvinner flera hektar produktiv skogsmark och dess klimatpositiva påverkan (kolsänka). Dels påverkas de öppna hagmarkerna kraftigt på dessa fastigheter med sina identifierat höga miljö- och kulturvärden.

Ellevios bemötande

Ellevio förordar alternativ C och avser att gå vidare med alternativ C.

Se avsnitt 3.7 för gemensamt bemötande av synpunkter gällande teknisk utformning (kabel samt nya stolpar anpassade för dubbelledningar), markintrång och kompensation för Alternativ C samt gällande fortsatt dialog om projektet.

3.6.9 MÄ9

MÄ9 skriver att de förordar Alternativ C. Sträckning D är absolut inte önskvärt då det kräver en ny ledningsgata i delvis orörd skogsmark.

Ellevios bemötande

Ellevio förordar alternativ C och avser att gå vidare med alternativ C.

3.6.10 MÄ10

MÄ10 skriver att de bestämt motsätter sig Alternativ D. Utöver den påverkan på skog och mark som beskrivits i samrådsunderlaget så vill de inte att den bästa och enda relativt orörda skogen på deras fastighet avverkas/skadas genom intrång av skogsmaskiner och andra arbetsfordon, både vad gäller anläggningsarbeten men även i framtiden som ev. tillfart för underhåll av ledningsgator.

De framför att de föredrar Alternativ C, men med reservation för att nya ledningen ej blir närmare deras hus än den befintliga ledningen.

Ellevios bemötande

Ellevio förordar alternativ C och avser att gå vidare med alternativ C

Föreslagen sträckning och sida om befintlig ledning har tagits fram under en förprojektering. I samrådet har en placering på östra sidan presenterats längst denna sträcka vilket innebär att ny ledning ej blir närmare deras hus än den befintliga ledningen. Slutgiltig sida om befintlig ledning fastställs dock vid detaljprojekteringen som sker efter att koncessionsansökan lämnats in.

3.6.11 MÄ11

MÄ11 skriver att deras fastighet i allra högsta grad kommer att beröras vid föreslagna sträckning D mellan Vräländ i söder och Museröd i norr. De äger ca 9 hektar bestående av mangårdsbyggnad med mindre byggnader samt en ladugård. Marken består av skog, hagar och lite impediment. I dagsläget arrenderar de ut ladugård och marken till en ung familj som har djur och som har för avsikt att sätta upp ett permanentboende i dess närhet. I befintligt skick kan marken brukas som en liten hästgård, dock vore det omöjligt om kraftledningen D skulle korsas den. Skulle elkraftledning D dras över denna mark kommer både de fina träddungarna som idag tjänstgör som skydd för djuren, samt en del av hagarna att bli obrukbara. Det som dessutom troligen kommer att ske är att det därefter inte kan uppföras något permanentboende för familjen. Det finns dessutom möjlighet idag att stycka av för ytterligare en hustomt.

Sammanfattningsvis, skulle deras lilla lantbruksfastighet bli helt obrukbar om den eventuellt blev belastad av planerad kraftledning D, vilken då kommer att gå rakt igenom fastigheten.

MÄ11 anser att den blivande kraftledningen i möjligaste mån borde följa den tidigare dragningen där den redan har banat väg och elkraftledningsgatan underhålls.

Markägaren ifrågasätter vidare varför markförlagd ledning inte är aktuellt, då det borde vara säkrare och inte lika känsligt för sabotage.

Ellevios bemötande

Ellevio förordar alternativ C och avser att gå vidare med alternativ C.

Se avsnitt 3.7 för gemensamt bemötande av synpunkter gällande kabel som teknisk utformning.

3.6.12 MÄ12

MÄ12 är helt i linje med MÄ8:s yttrande då det är samma yttrande som har använts.

Ellevios bemötande

Hänvisar till Ellevios bemötande för MÄ8.

3.6.13 MÄ13

MÄ13 skriver att de förordar Alternativ C.

Sträckning C

De tillägger att för att undvika denna olägenhet med stolpar är en markförlagd ledning under eller i nära anslutning till befintlig luftledning ett lämpligare alternativ. I dessa osäkra tider med krig och liknande hot så borde markförlagd kabel vara ett betydligt bättre och säkrare alternativ

än luftledning även om kostnaden skulle vara högre. De som kunder betalar väldigt höga avgifter för att vara anslutna, särskilt på öarna så som Orust, så det borde inte vara några problem för Ellevio att anpassa hur markägarna vill ha det och respektera äganderätten inte bara hävda samhällsnyttan i alla lägen. Ett annat acceptabelt alternativ kan vara nya stolpar anpassade för dubbelledningar som ersätter dagens befintliga stolpar vilka sannolikt ändå inom överskådlig tid behöver ersättas på grund av underhållsskäl.

Sträckning D

Det alternativ som i samrådsunderlaget markeras som sträckning D är absolut inte önskvärt. Dels försvinner produktiv skogsmark och dess klimatpositiva påverkan (kolsänka) på fastigheten. Sträckningen är också inritad strax intill deras boningshus, vilket inte är acceptabelt då alla ska bo och verka här både vuxna, barn och djuren som finns på gården.

Magnetiska fält avskärmas inte av normala byggmaterial eller vegetation som elektriska fält gör. Forskare har i flera oberoende studier observerat att en större andel barn insjuknat i barnleukemi då barnen i sin bostad varit exponerade för förhöjda magnetfältsnivåer från kraftledningar, (uppgifter från strålsäkerhetsmyndigheten) då känns det än viktigare att inte utsätta människor för något som man inte kan garantera till 100% är ofarligt.

Viktigt är att inte förstöra möjligheter till att bedriva ett jord- och skogsbruk. Oavsett lösning (markförläggning eller stolpar) måste de som markägare och brukare bli delaktiga i den kommande sträckningsprojekteringen för att gemensamt hitta bästa alternativen med minsta möjliga störningar för framtida brukande av deras åkermarker/mark.

Ellevios bemötande

Ellevio förordar alternativ C och avser att gå vidare med alternativ C.

Se avsnitt 3.7 för gemensamt bemötande av synpunkter gällande teknisk utformning (kabel samt nya stolpar anpassade för dubbelledningar) samt gällande fortsatt dialog om projektet.

3.6.14 MÄ14

MÄ14 skriver att de förordar alternativ C. Nedan ges anledning varför de ser att alternativ D ej tillämpas.

Alternativ D

Sträckan man måste dra ledningen blir längre, över obruten skogsmark som innebär mer jobb och mer förstörd mark. Om man använder dagens sträckning (alt C) så är en stor del av skogsgatan redan gjord och ledningen går över ganska stor del åkermark som kan brukas ändå.

MÄ14 uttrycker oro över att en ledning enligt alternativ D skulle påverka framtida förutsättningar negativt för deras barn att bruka skogen då en stor del av fastighetens skog bedöms behöva avverkas för att ge plats för alternativet. Vidare uttrycker MÄ14 oro över att alternativet passerar cirka 50m från deras hus vilket de inte tror är hälsosamt och är speciellt orolig för strålningspåverkan på barn som bor där.

MÄ14 framför att det bästa vore att markförlägga ledningen längs alternativ C eller längs väg 160. Förekomster av berg borde inte vara så svårt att spränga bort. Om det skulle bli något sabotage på ledningen (som ändå är ett reellt hot i framtiden) så ligger det ju säkrare i marken.

MÄ14 uppskattar att de får chansen att lämna synpunkter och åsikter och hoppas att de fortsätter att bli informerade under resans gång.

I yttrandet finns även en text som MÄ14s barn skrivit där det står att hen inte vill att elledningen byggs nära huset och uttrycker vidare oro att behöva flytta därifrån. Hen beskriver också oro för att skogen inte ska finnas kvar och att hens framtidsplaner om att bli skogsbonde grusas.

Ellevios bemötande

Ellevio förordar alternativ C och avser att gå vidare med alternativ C.

Se avsnitt för gemensamt bemötande av synpunkter gällande kabel som teknisk utformning samt gällande fortsatt dialog om projektet.

3.6.15 MÄ15

MÄ15 skriver att de förordar alternativ C. Dock, eftersom de öppna åkermarkerna utmed befintlig ledningsgata (sträckning C) redan är små och lutande är det mycket olyckligt för brukningsmöjligheterna med ytterligare en parallell stolpsättning på ca 6 m avstånd (slalombana). För att undvika denna olägenhet är en markförlagd ledning under eller i nära anslutning till befintlig luftledning ett acceptabelt alternativ. Ett annat acceptabelt alternativ kan vara nya stolpar anpassade för dubbelledningar som ersätter dagens befintliga stolpar vilka sannolikt ändå inom överskådlig tid behöver ersättas av underhållsskäl.

Sträckning D

Sträckning D, är absolut inte önskvärt. Dels försvinner flera hektar produktiv skogsmark och dess klimatpositiva påverkan (kolsänka) på grannfastigheten samt även de öppna hagmarkerna på dessa fastigheter med sina identifierat höga miljö- och kulturvärden.

Ellevios bemötande

Ellevio förordar alternativ C och avser att gå vidare med alternativ C.

Se avsnitt 3.7 för gemensamt bemötande av synpunkter gällande teknisk utformning (kabel samt nya stolpar anpassade för dubbelledningar).

3.6.16 MÄ16

MÄ16 skriver att de förordar alternativ C. En markförlagd ledning under, eller i nära anslutning till befintlig luftledning vore ett alternativ att föredra. Ett annat acceptabelt alternativ kan vara nya stolpar anpassade för dubbelledningar som ersätter dagens befintliga stolpar vilka sannolikt ändå inom överskådlig tid behöver ersättas av underhållsskäl.

Stolparna nummer 43-46 är mycket låga och ledningarna riskerar i hög grad att rivas ner när vi skall avverka, markförbättra, dika mm. Risken för överslag i samband med att maskiner kommer för nära ledningarna är tillika överhängande, och därmed risk för avbrott i strömförsörjningen. MÄ16 beskriver att de har haft just dessa problem pga. att ledningarna är för lågt hängande, i synnerhet när de använder maskin med kran eller skopa. De förutsätter därför att det i samband med att den nya ledningen anläggs, om det fortsättningsvis blir luftledning, kommer att uppföras i högre stolpar.

Oavsett lösning (markförläggning eller stolpar) måste de som markägare och brukare bli delaktiga i den kommande sträckningsprojekteringen för att gemensamt hitta bästa

alternativen med minsta möjliga störningar för framtida brukande av deras åker- och betesmarker.

Ellevios bemötande

Ellevio tackar för synpunkt. Vi kommer kontrollera att befintlig ledning håller minsta lagstadgade höjd. Vi återkopplar därefter. Angående användning av entreprenadmaskiner nära invid kraftledning krävs samråd med Ellevio innan arbete får utföras. Regler och förhållningssätt ges då. Med "nära ledning" avses ett horisontellt avstånd på minst 10 m, ut från den yttersta ledningslinan.

Se avsnitt 3.7 för gemensamt bemötande av synpunkter på teknisk utformning (kabel samt nya stolpar anpassade för dubbelledningar) samt gällande fortsatt dialog om projektet.

3.6.17 MÄ17

MÄ17 skriver att de inte är intresserade av att upplåta brukbar (åkermark) mark för en ny parallell stolpdragning på ca 6m då markerna redan är små och det försvårar deras nyttjande av marken.

Gällande befintligt kopplingstorn i Vräländ som skall ersättas med flertalet stolpar och staglinor gäller även samma där, att de inte är intresserade av att upplåta brukbar mark (åkermark) till det.

Informerar om att de har en dagvattenledning som går söderut om tornet som de behöver kunna komma åt samt med underhåll med maskin. De driver även sina djur längs med bäcken söderut till ett annat bete och vill ej ha staglinor i vägen där. Utrycker oro för att det blir stora brukningshinder mellan stolparna på sin mark.

Ellevios bemötande

Ellevio tackar för upplysning om dagvattenledning. Under detaljprojekteringen kommer Ellevio utreda möjliga lösningar till kopplingstornet för att minimera intrånget på markägarens åkermark samt föra dialog med markägare i samband med att exakt stolpplacering fastställs. Se avsnitt 3.7 för gemensamt bemötande av synpunkter gällande markintrång och kompensation för Alternativ C.

3.6.18 MÄ18

MÄ18 skriver att de är för alternativ C.

Ellevios bemötande

Ellevio förordar alternativ C och avser att gå vidare med alternativ C.

3.6.19 MÄ19

MÄ19 förordar den parallella sträckningen längs befintlig ledning (alternativ C) och motiverar att det är mer logiskt. Vidare uppmärksammar de naturvärden från genomförda inventeringar som berörs längs alternativ D. MÄ19 undrar över varför ledningen inte förläggs som en kabel istället för luftledning. Markägaren resonerar att det torde vara "billigare" med en markkabel på sikt, då markkablarna inte utsätts för störningar som t.ex. stormar som faller träd över ledningarna med strömavbrott som följd.

Ellevios bemötande

Regionnätledningarna anläggs med träsäkra ledningsgator och påverkas därför inte av stormfällda träd. Markförläggning av regionnätledningarna medför flera tekniska utmaningar såsom elkvalitetsproblem och oönskade effektlöden i nätet.

Se avsnitt 3.7 för gemensamt bemötande av synpunkter gällande kabel som teknisk utformning.

3.6.20 MÄ20

MÄ20 anser att en ledning från Svanesund (Vallen) till Torp (Orust) är av större angelägenhet för ökad redundans för Orust totala strömförsörjning. Fastighetsägaren har däremot förståelse för bytet av kopplingstornet vid Vräländ.

MÄ20 anser att alla kraftledningar ska markförläggas, antingen genom horisontalborrning eller grävning.

MÄ20 skriver att det är större olycksrisk med luftledningar jämfört med markförlagd kabel och påminner om en helikopterolycka på Tjörn 1997, då en helikopter kolliderade med en luftledning vilket resulterade i att en besiktningsman omkom och föraren fick svåra brännskador. De var ute för att inspektera luftledningar och olyckan orsakades av att besättningen för sent upptäckte den korsade kraftledningen.

MÄ20 skriver att de förordar Alternativ C men i första hand som markförlagd ledning.

De anser att ledningen enligt förordat alternativ bör sträckningsjusteras vid ek T1 i samrådsunderlaget. Ledning bör flyttas från östra sidan om den befintliga ledningen vid eken T1 till att förläggas på den västra sidan om den befintliga ledningen. Deras förslag innebär att stolpe placeras på en lägre nivå och en inte lika framträdande placering vilket minskar negativa effekter som en placering på höjden invid deras fastighet skulle innebära. Negativa effekter om ledning dras som förordat (öster om befintlig ledning och T1) listas nedan.

1. **Landskapsbildspåverkan.** Förordat alternativ innebär en betydande landskapsbildspåverkan från såväl väg 160 som inom närområdet då ny ledning placeras ca 30 meter högre upp från befintlig ledning.
2. **Boendemiljö/arbetsmiljö.** En ny ledning lokaliseras med utgångspunkten att myndigheternas rekommendationer avseende magnetfält ska uppfyllas där människor stadigvarande vistas. I samrådsunderlaget tas ej upp komplementbyggnader eller olika arbetsmiljöer. På fastigheten har under 2020-2021 ett nytt stall uppförts, som tillsammans med beteshagar runt densamma används för den kvalitetsavel av minishetlandspionyer som MÄ20 bedriver. MÄ20 befinner sig i området dagligen både inne men främst ute i hagarna under 8 månader av året. Att placera ledningen likt förordat, innebär att både djur och människor måste vistas under och i närheten av ledningen.
3. **Pacemaker.** MÄ20 har nyligen fått en pacemaker inopererad och är orolig att pacemakers funktion kommer att påverkas utav magnetfälten med förordad sträckning då han är i utomhusmiljön dagligen, större delen av året, vilket innebär att han kommer vara nära planerad ledning. Fastighetsägaren uttrycker oro för att han inte kan jobba som

vanligt och att nuvarande verksamhet med nyuppförd stallbyggnad och hästavel riskerar att upphöra.

4. **Naturmiljö.** Tjärnen Ålekneken och området däromkring har ett rikt fågelliv. Svanar, gäss, häger och tranor är fåglar som ofta syns i vattnet, samt ormvråkar nordost om Ålekneken. Häckande sångsvanar är mycket unikt för Orust, och är en naturupplevelse som vi gärna vill behålla. Med ledningen enligt förordat alternativ norr T1, är risken stor att inflygningen för dessa stora fåglar begränsas.
5. **Träd.** Nuvarande linjedragning riskerar att påverka flera växande ekar som ligger öster om befintlig ledning och norr om ek T1.

MÄ20 framför att de vill bli delaktiga i detaljprojekteringen för projektet.

Ellevios bemötande

Ellevio noterar fastighetsägarens synpunkter. Se avsnitt 3.7 för gemensamt bemötande på synpunkter på kabel som teknisk utformning samt gällande fortsatt dialog om projektet.

Planerad ledning uppfyller myndigheternas rekommendationer vid planering av nya ledningar samt Orust kommuns riktvärde på 0,2 μT där människor stadigvarande vistas. Komplementbyggnader ingår inte, då de inte räknas som en byggnad där människor stadigvarande vistas vilket är det som rekommendationerna utgår ifrån. För att bemöta fastighetsägarens oro kan Ellevio bekräfta att stallet ligger ca 80 m från ny planerad ledning vilket inte innebär några förhöjda magnetfält.

Gällande fastighetsägarnas oro om påverkan på pacemaker från ledning så avtar magnetfältet drastiskt från strömkällan(ledningen). Enligt *Föreskrifterna om elektromagnetiska fält som avser att skydda arbetstagare i närhet av utrustning som ger ifrån sig elektromagnetiska fält*, anges att det finns en risk på pacemaker vid 0,5 mT (milli Tesla)¹. Under en kraftledning, där magnetfältet är som störst, är magnetfältet i storleksordningen 1000 ggr mindre (ca 0,5-1,5 μT (mikro Tesla)).

Ellevio bedömer att en lokalisering väster om eken T1 innebär orimligt många korsningar. Varje korsning innebär försämrade driftsäkerhet. Därför behöver antalet korsningar hållas på ett minimum och tillämpas när det finns behov ur ett elsäkerhets eller magnetfältsperspektiv. Varje korsning utgör riskfaktor för avbrott samt varje korsning försvårar vid byggnation samt underhåll.

Med anledning av att det redan finns en luftledning samt att landskapet är fragmenterat bestående av delvis skogsmark på höga höjder(bergsklackar) samt öppna ytor i dalgångar så är en stolplacering på högre höjd ett mindre påflygningshinder i sammanhanget. Där ledningen planeras på höjder omges den delvis av skog i samma höjd som ledningen.

¹ <https://www.av.se/globalassets/filer/publikationer/foreskrifter/elektromagnetiska-falt-foreskrifter-afs2016-3.pdf>

3.7 Samlat bemötande av återkommande frågor och synpunkter

3.7.1 *Frågor gällande teknisk utformning som markabel*

Gällande berörda fastighetsägares synpunkter om markförläggning hänvisar Ellevio till avsnittet 2.1 *teknisk utformning* i aktuellt samrådsunderlag som förklarar varför markförläggning inte är ett aktuellt alternativ för ny planerad 40 kV ledning mellan Museröd-Vräland.

MÄ11, MÄ13, MÄ14:S framför önskemål om markförläggning med anledning av sabotagerisk. Energiinfrastruktur liksom all kritisk infrastruktur är extra utsatt för sabotage, dock är det framförallt de delar i elkraftöverföringssystemet som överför mest elkraft (ledningarna med en spänning på uppåt 200- 400kV)² samt transformatorstationer som är mest utsatta. Utifrån sabotagerisk är därför en luftledning på 40 kV inte lika intressant. Skulle det dock inträffa ett sabotage har luftledningarna den fördelen att de går fortare att reparera än om ett sabotage sker på en markförlagd ledning.

3.7.2 *Frågor gällande sambyggnad av luftledningar*

Flera markägare har lyft önskemål om att bygga ihop befintlig ledning med ny 40kV ledning genom att utforma nya stolpar anpassade för dubbelledningar (samybyggnation).

Föreslagen utformning har utretts vidare och den är inte möjlig med anledning av att den befintliga ledningen ensam försörjer den norra delen av Orust och därför inte kan tas ur drift under byggtiden. Ellevio undviker sambyggnation då det innebär försvarande av reparation och underhåll, i och med att arbetet måste utföras nära strömförande anläggning. Sambyggnation innebär även en sämre driftsäkerhet i och med att det finns en risk för avbrott på båda ledningarna samtidigt.

3.7.3 *Frågor gällande markintrång, brukningshinder och kompensation*

För intrång på fastigheter utgår ersättning både för upplåtelse av mark och brukningshinder till markägaren enligt gällande normer/schabloner. För intrång i skogsmark ersätts t.ex. förtida avverkning, storm- och torkskador och virkesvärde. Tillfälliga skador ersätts särskilt, dvs återställs om möjligt i första hand och ersätts i andra hand.

3.7.4 *Frågor gällande fortsatt dialog om projektet*

Ellevio noterar att flera markägare vill bli informerade under arbetets gång och ha en dialog om stolplaceringar. Under detaljprojekteringen kommer Ellevio presentera tilltänkta stolplaceringar inom öppen mark och föra dialog med markägare om möjligheter till eventuella justeringsönskemål.

² <https://lagen.nu/sou/1995:5>